

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Камелия Николова

Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“;
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките

за дисертационния труд

**„Взаимодействието режисьор – актьор
в създаването на спектакъл в началото на 21-ви век“**

на КРИСТИН (КРИС) МИТКОВ ШАРКОВ

с научен ръководител проф. д-р Пенко Господинов,

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по „Режисура за драматичен театър“

научно направление 8.4. Театрално и филмово изкуство,

Факултет „Сценични изкуства, катедра „Драматичен театър“,

НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“

В подготвения дисертационен труд **„Взаимодействието режисьор – актьор в създаването на спектакъл в началото на 21-ви век“** Крис Шарков си поставя трудната задача да потърси отговор на един особено важен въпрос за театъра днес както по отношение на крайния художествен резултат, така и по отношение на творческия процес – въпросът за актуалното състояние и промените в отношението между режисьора и актьора при създаването на театралното представление. Разглеждането на този въпрос е не само много полезно и навременно за осмислянето на протичащите трансформации в съвременната театрална практика в България, но и за собственото професионално развитие на автора на дисертацията, доколкото той е един от най-интересните и наложили се режисьори през последното десетилетие у нас. Днес, когато установената през ХХ в. доминираща роля на режисьора в театралната йерархия е отпаднала или по-точно е подложена на преформулиране и включване в нови консенсуси, както за режисьора, така и за останалите членове на екипа, и специално за актьорите, е изключително необходимо да се вгледат и проучат новата ситуация, в която се намират. Точно това усилие на Крис Шарков внимателно и задълбочено да проследи, проучи и анализира актуалната

ситуация на правенето на театър и на взаимодействие между режисьора и актьора днес, заявено чрез избраната тема, бих откритола като безспорен принос на предложениа дисертационен труд.

Приносният характер на коментирания текст се допълва и от факта, че с целенасоченото и детайлно изследване на въпроса за взаимодействието режисьор–актьор в театъра от първата четвърт на XXI в. се заема, както вече споменах, активно практикуващ режисьор, който работи на професионалната сцена вече 16 години (от дебюта си през 2009 г. до днес) и има повече от 30 спектакъла, част от тях получили или номинирани за наградите ИКАР, АСКЕЕР и други български и международни отличия. Те са осъществени както в редица водещи репертоарни театри, така и като независими проекти. През последните години Крис Шарков съчетава интензивната си практика на режисьор с преподавателска дейност в НАТФИЗ като асистент по актьорство (на проф. д-р Пенко Господинов) и по режисура (в магистърската специалност „Режисура в сценичните изкуства“).

Тази богата и разнообразна практическа работа на Крис Шарков е особено подходяща база за извършване на теоретичното изследване на съвременното състояние на взаимоотношението режисьор–актьор. Нещо повече – тя стимулира автора да го направи като прецизно замислена и много добре осъществена теоретично-практическа докторантура. Това ще рече, че, най-кратко казано, Крис Шарков си поставя двупосочна цел със своето изследване. От една страна, с подготовката и написването на дисертацията си той се стреми да намери отговор на силно занимаващия го въпрос за взаимодействието режисьор–актьор, възникнал в непосредствената му практическа работа и свързан с различни страни на постановъчния процес и естетиката на спектакъла. С други думи, с натрупването и проучването на широка информация и теоретичното изследване на този въпрос, режисьорът цели развитие и усъвършенстване на знанията и уменията си като режисьор днес, в първата четвърт на XXI в. От друга страна, силно мотивираното

любопитство на Крис Шарков да проникне, изучи и обясни всички възможни страни на интересувания го обект му помага да направи едно цялостно, многопосочно и задълбочено проучване на проблема за режисьора и неговото взаимодействие с актьора, което превръща дисертацията му както в ценен научен труд по темата, какъвто досега липсва у нас, така и в полезно, съдържащо богата информация четиво и ценен наръчник за обучаваните от него студенти по режисура и актьорство. Непременно бих подчертала тази научно-приложна насоченост на предложения дисертационен труд като негово друго приносно качество.

Дисертационният труд е в обем от 145 страници и се състои от 3 глави с редица подглави, увод, заключение, библиография, включваща 75 заглавия на български и 18 заглавия на английски и немски език, както и кратко приложение с фотографии на изследваните режисьорски фигури и сцени от коментираните спектакли на автора.

В първа глава „Историческо осмисляне на типовете взаимодействие между режисьор и актьор“ Крис Шарков изяснява използваните понятия „актьор“ и „режисьор“, както и обобщава възгледите за появата и утвърждаването на режисьорската фигура в европейския и българския театър. Основни акценти тук са краткото представяне на режисьорските методи и стратегии на ключови фигури на т. нар. Голяма театрална реформа от първата половина на ХХ в. като Станиславски, Едуард Гордън Крейг, Макс Райнхард, Мейерхолд, Пискатор и Брехт и подробното излагане на работата и принципите на взаимоотношението им с актьора. Тук са и основните приноси на тази глава като в теоретично, така и особено в образователно и приложно отношение.

Втора глава „Четири от основните режисьорски имена на границата между 20-ти и 21-ви век и тяхното взаимодействие с актьора“, както личи от заглавието, разглежда подробно театрална практика и теоретичните текстове на ключови фигури, осъществили прехода от модерния театър и съответно

модерния статут на режисьора в качеството му на единствен автор на спектакъла и естетически законодател в екипа към постмодерната сценична практика и новата позиция на режисьора като един от членовете на творческия екип, създаващ представлението. От широкото ветрило от имена Крис Шарков избира Ариан Мнушкин, Томас Остермайер, Иво ван Хове и Ян Фабр. Както подборът, така и тяхното представяне и анализът на взаимодействието им с актьора и промените в това взаимодействие през времето са особено ценна и полезна част в дисертационния труд преди всичко с личните и проникновени открития и изводи на автора. Тук непременно бих открила подглавата за Томас Остермайер, чиято естетика Крис Шарков много добре познава и креативно използва елементи от нея в собствената си режисьорска практика и специално в постановките си по Ибсен като „Куклен дом“ (2011, ДТ-Пловдив), „Народен враг“ (2014, ДТ-Плевен), „Хеда Габлер“ (2016, ДТ-Хасково), „Дивата патица“ (2018, Народен театър) и „Обществен враг“ (2024, Малък градски театър „Зад канала“).

Особено приносна е третата глава, посветена на личния опит на Крис Шарков в контекста на взаимодействието между режисьор и актьор в създаването на спектакъл в началото на 21 век. Използвайки и анализирайки опита си от репетиционния процес върху три свои спектакъла в Народния театър от последните няколко години – „Дивата патица“ на емблематичния ранен модернист Хенрик Ибсен (2018), „Частици жена“, нова драма от унгарската авторака Ката Вебер (2022) и „Елементарните частици“ по романа на нашумелия френски писател Мишел Уелбек (2024), режисьорът всъщност прави прецизно описание на съвременния начин на работа и взаимодействие между режисьора и актьора. При това в различни естетически и организационни ситуации – в репертоарен субсидиран театър и на независимата сцена; както и върху три различни драматургични модела – актуална интерпретация на модерна класика, реализация на съвременна пиеса и работа върху адаптация на нетеатрален текст.

Нямам бележки към автореферата и останалите материали, представени от докторанта.

Познавам много добре работата на Крис Шарков още като студент по специалността „Режисура за драматичен театър“ в НАТФИЗ, на когото съм била преподавател по дисциплините „История на европейския театър“ и „История и теория на режисурата“ по време на следването му, като един от най-интересните и активно практикуващи режисьори в българския театър през последните петнадесет години, както и, от няколко години, като колега във факултет „Сценични изкуства“. През това време по-ранните ми впечатления за неговия дълбок интерес към усвояване и осмисляне както на традициите, така и новите тенденции в театралното изкуство и към експериментите с театралния език не само се потвърдиха, но и бяха допълнени от колегиалната му толерантност и от неговата всеотдайност в заниманията със студентите.

В заключение: „Взаимодействието режисьор–актьор в създаването на спектакъл в началото на 21-ви век“ е интересен, много полезен и навременен дисертационен труд, написан ясно, увлекателно, с добро познаване на изследвания материал и с отчетливо заявени лична позиция и естетически предпочитания. Ето защо убедено препоръчвам на неговия автор Крис Шарков да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

Гласувам: ДА

14 март, 2026 г.

Проф. д.н. Камелия Николова